

Albert Camus

Căderea

Traducere din limba franceză și note
de Magda Răduță

POLIROM
2021

Albert Camus, *La Chute*

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 1956
All rights reserved

© 2021 by Editura POLIROM, pentru traducerea
în limba română

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezentă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Foto copertă: © Hackman/Depositphotos.com

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

CAMUS, ALBERT

Căderea / Albert Camus; trad. din lb. franceză
și note de Magda Răduță. – Iași: Polirom, 2021

ISBN: 978-973-46-8297-3

I. Răduță, Magda (trad.) (note)

821.133.1

Printed in ROMANIA

Încântătoare casă, nu-i aşa? Cele două capete pe care le vedeți sunt capete de sclavi negri. E un însemn. Casa i-a aparținut unui vânzător de sclavi. Ah! Nu se-ascunde nimeni pe vremea aceea! Strigai în gura mare: „Ia uitați-vă, nu-s un oarecare, fac negoț cu sclavi, vând carne neagră“. Vă imaginați cum ar fi să spună azi cineva că asta îi e meseria, în public? Ce scandal! De aici îi aud pe confrății mei parizieni! Sunt intransigenți în chestiunea asta, n-ar ezita și ar lansa imediat două-trei manifeste, dacă nu chiar mai mult! După ce m-aș gândi puțin, mi-aș pune și eu semnatura lângă a lor. Sclavia, ah, dar nu, noi suntem contra! Că n-ai încotro și aduci sclavia la tine acasă ori în fabrici, bun, e în firea lucrurilor, dar să te și lauzi, asta-i culmea.

Știu bine că nu poți refuza să domini sau să fii slujit. Fiecare om are nevoie de sclavi ca de aer. Să comanzi înseamnă să respiri, nu sunteți de acord? Și chiar și cei mai dezmoșteniți ajung să respire. Chiar și ultimul om de pe scara socială are perechea ori copilul lui. Dacă e necăsătorit, un câine. Esențialul, până la urmă, e să poți să te înfuri și fără ca celălalt să aibă dreptul să răspundă. „Nu-i răspunzi tatălui tău“, știți vorba asta? Într-un anume sens, e o ciudătenie. Cui să-i răspunzi pe lumea asta, dacă nu celui pe

care-l iubești? În alt sens, e convingătoare. Trebuie să aibă cineva ultimul cuvânt, într-adevăr. Dacă nu, oricărei judecăți i se poate opune alta – aşa n-am mai termina niciodată. Puterea, dimpotrivă, tranşează totul. Ne-a trebuit ceva timp, dar până la urmă am înțeles. De pildă, trebuie să fi văzut deja, bătrâna noastră Europă filosofează, în sfârșit, aşa cum se cuvine. Nu mai spunem, ca în timpurile naive: „Eu aşa cred. Obiecțiile dumneavoastră care sunt?“. Am devenit lucizi. Am înlocuit orice dialog cu un comunicat. „Ăsta-i adevărul“, zicem noi. „Puteți să-l discutați, firește, nu ne interesează. Dar, în câțiva ani, poliția vă va arăta că am dreptate.“

Ah, planeta noastră dragă! Acum toate sunt clare pe-aici. Ne cunoaștem unii pe alții, știm de ce suntem în stare. Mie unul, ca să schimbăm exemplul, dacă nu chiar subiectul, mi-a plăcut întotdeauna să fiu slujit cu zâmbetul pe buze. Dacă servitoarea mea era tristă, îmi făcea zilele amare. Firește că avea dreptul să nu fie veselă câteodată. Dar îmi ziceam că ar fi fost mai bine pentru ea să-și fi făcut slujba râzând, și nu plângând. În realitate, pentru mine ar fi fost mai bine. Totuși, fără să fie strălucit, raționamentul meu nu era cu totul idiot. La fel, refuzam mereu să mănânc în restaurantele chinezesci. De ce?

Pentru că asiaticii, când tac și se află în fața albilor, au deseori un aer disprețuitor. Și-l păstrează, firește, și când aduc mâncarea! Cum să te mai bucuri de puiul glazurat și mai ales cum să te uiți la ei și să te gândești că lumea are dreptate?

Între noi fie spus, servitutea, de preferință zâmbitoare, e deci inevitabilă. Dar nu trebuie să recunoaștem aşa ceva. Acela ce nu poate să nu aibă sclavi nu-i mai bine să le spună oameni liberi? Mai întâi, din principiu, și apoi, pentru a nu-i aduce la disperare. Le datorăm această compensație, nu-i aşa? Astfel, ei vor continua să zâmbească, iar noi ne vom păstra conștiința împăcată. Altminteri, am fi obligați să ne schimbăm părerea despre noi însine, am înnebuni de durere sau chiar am deveni modești, se poate întâmpla orice. Prin urmare, jos cu însemnele, iar acesta e chiar scandalos! De altfel, dacă toată lumea s-ar da în vileag, hm, dacă și-ar declara adevărata meserie sau identitate, n-am mai ști de capul nostru! Imaginea-vă cărțile de vizită: Dupont, filosof fricos, ori proprietar creștin, ori umanist adulter, avem de unde alege, zău. Dar ar fi iadul pe pământ! Da, aşa trebuie să arate iadul: străzi pline de însemne și nici o posibilitate de-a explica ceva. Ești etichetat, o dată pentru totdeauna.

Dumneavoastră, de pildă, dragul meu compatriot, gândiți-vă puțin ce însemnă să s-ar potrivi. Nu ziceți nimic? Lăsați, îmi spuneți mai târziu. Pe al meu îl știu, în orice caz: o fată dublă, un Janus plin de farmec, și, deasupra, deviza casei: „Nu vă încredeți“. Pe cărțile de vizită: „Jean-Baptiste Clamence, actor“. Uitați, la puțin timp după seara despre care vă vorbesc, am descoperit ceva. De fiecare dată când mă despărțeam de un orb, pe trotuarul unde îl ajutasem să ajungă, îl salutam. Gestul de a-mi fi ridicat pălăria nu-i era destinat lui, firește, el nu putea să-l vadă. Așadar, cui i se adresa? Publicului. După ce ți-ai jucat rolul, saluți. Deloc rău, hm? În altă zi, tot cam atunci, i-am răspuns unui șofer care îmi mulțumea pentru ajutor că nimeni n-ar fi făcut la fel. Voi am să zic, bineînțeles, că oricine ar fi făcut. Dar nefericitul lapsus mi-a rămas pe suflet. Eram, într-adevăr, imbatabil la capitolul modestie.

Trebuie să recunosc spăsat, dragul meu compatriot, că am plesnit mereu de vanitate. Eu, eu, eu, iată refrenul vietii mele, care răsună în tot ce ziceam. N-am fost niciodată în stare să vorbesc fără să mă laud, mai ales dacă o făceam cu acea ostentativă discreție al cărei secret îl știam bine. E adevărat că am fost mereu liber și puternic în viața asta. Mă simteam, pur și simplu, liber în comparație cu toți ceilalți din

excelentul motiv că nu vedeam în nimeni un egal. M-am apreciat mereu ca mai intelligent decât restul lumii, v-am spus, dar și mai sensibil și mai priceput, trăgător de elită, șofer inegalabil, amant mai bun. Chiar și în domeniile în care era ușor să-mi demonstreze inferioritatea, cum ar fi tenisul, de pildă, unde eram doar un partener acceptabil, mi-era greu să nu cred că, dacă aş avea timp să mă antrenez, i-aș întrece pe cei aflați pe primele locuri. Nu-mi recunoșteam decât superiorități, ceea ce explica și bunăvoința, și seninătatea mea. Când mă ocupam de altcineva, o făceam din condescendență pură, bucurându-mă de toată libertatea, și meritul mie îmi revenea în întregime: mai urcam o treaptă în dragostea pe care mi-o purtam.

Am descoperit aceste evidențe încet-încet, împreună cu alte adevăruri, în perioada de după seara despre care v-am vorbit. Nu imediat, nu, nici foarte lîmpede. A trebuit, mai întâi, să-mi recapăt memoria. Treptat, lucrurile mi-au devenit mai clare, am învățat un strop din ceea ce știam deja. Până atunci, mă ajutase întotdeauna o uimitoare putere de-a uita. Uitam tot, începând cu hotărările pe care le luam. În definitiv, nimic nu conta. Război, sinucidere, dragoste, mizerie, eram atent la toate, firește, când mă obligau

circumstanțele, dar într-o manieră politicoasă și superficială. Uneori mă prefăceam pasionat de o cauză străină vieții mele de zi cu zi. În realitate, însă, nu mă implicam în nici un fel, bineînțeles, în afara cazului în care libertatea îmi era amenințată. Cum să vă spun? Trecea pe lângă mine. Da, totul trecea pe lângă mine.

Să fim drepti: se întâmpla ca uitările mele să fie lăudabile. Ați băgat de seamă că există oameni a căror religie constă în a ierta toate greșelile și care le iartă, într-adevăr, dar nu le uită niciodată. N-aveam o croială aşa de bună ca să iert toate greșelile, dar sfârșeam întotdeauna prin a le uita. Și cineva convins că îi port pică nu-și credea ochilor când se trezea că-l salut cu un zâmbet larg. După cum îi era felul, ori îmi admira măreția sufletului, ori îmi disprețuia lașitatea, fără a se gândi că gestul meu avea un motiv mai simplu: îi uitasem până și numele. Aceeași infirmitate care mă făcea indiferent sau ingrat trecea atunci drept mărinimie.

Trăiam aşadar fără altă continuitate decât aceea a lui eu-eu-eu, zi după zi. Zi după zi femeile, zi după zi virtutea ori viciul, zi după zi, ca un câine, dar în fiecare zi eu însuși, neclintit la post. Înaintam aşa la suprafața vieții, prezent, într-un fel, în cuvinte, dar niciodată în realitate.